

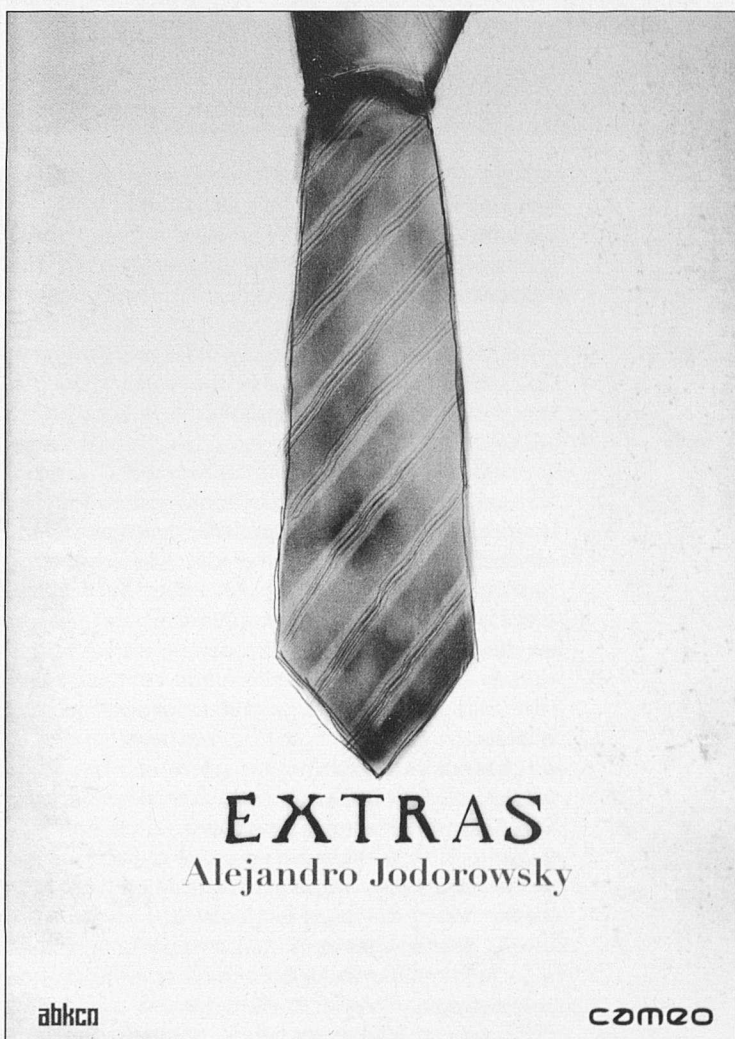
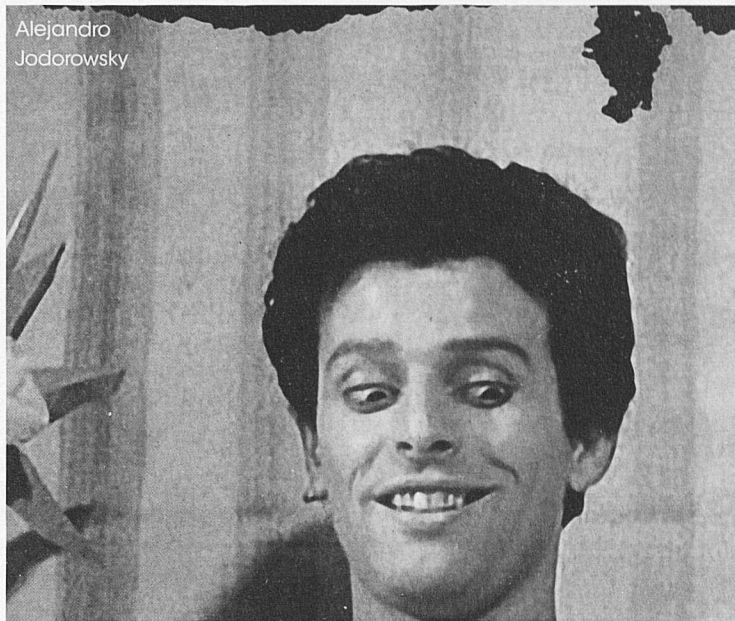
Els ulls de Jodorowsky *La Cravate* i "Aníbal 5": el començament

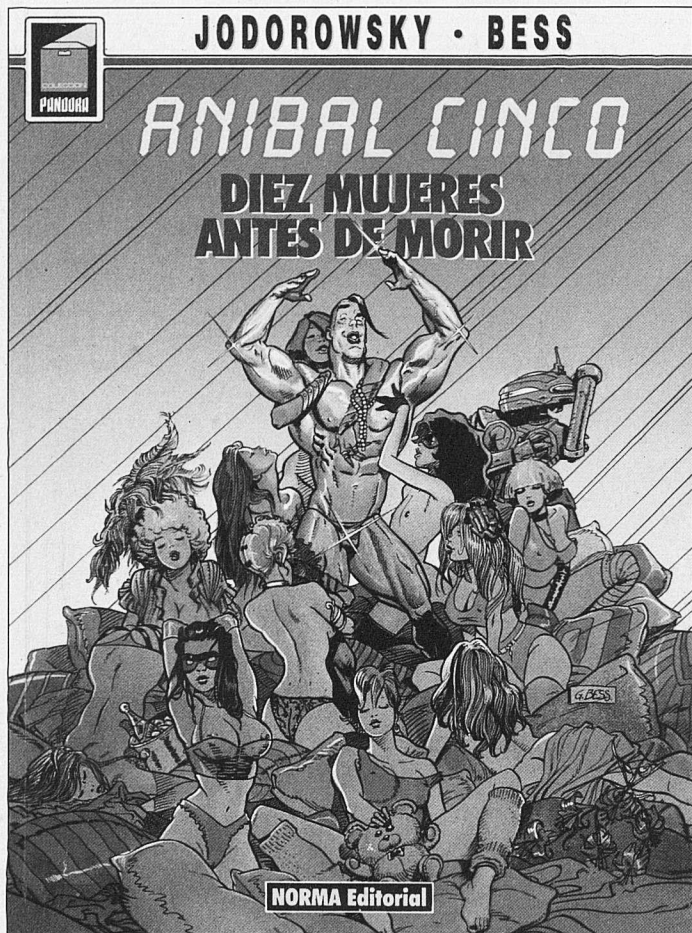
Leazah Zelaz

Les formes d'acostar-se allà on un mateix tria sempre són diferents: els camins es converteixen en espais en blanc al mapa que potser estan anys i anys fins que s'aclareix la boira i la realitat es fon amb el mite per aconseguir uns resultats que, com sempre, són miraculosos.

Quan jo mateix vaig començar a sentir parlar del cinema d'Alejandro Jodorowsky, les seves pel·lícules eren una raresa. Les baralles amb el productor Allen Klein varen fer que durant anys i anys els negatius estiguessin segrestats a foscos magatzems, la qual cosa feia que els aficionats haguéssim de recercar als contenidors de fems o creuar els dits, perquè de vegades sorgia l'oportunitat com una flama tèrbola a l'horitzó: després de tot, Alejandro Jodorowsky mateix ens deia sempre a tots els qui ho escoltàvem que teníem el seu permís absolut per fer totes les còpies pirates que volguéssim, perquè en aquells moments el més important era difondre'n l'obra. Però a part d'això, la història era encara més complicada: perquè si bé tothom considerava que *Fando y Lis*, de 1968, era la primera pel·lícula, aviat varen començar els rumors que això no era així. I ell mateix es va encarregar d'explicar-ho en un xat que va protagonitzar a la web de Calle 13, un canal de televisió, que es va fer el 7 de novembre del 2002, en què un aficionat li va demanar precisament això, quina era la seva primera pel·lícula; ell va contestar el següent: "La primera, devia tenir uns 25 anys, la vaig fer a París; es deia *Las cabezas trocadas*, basada en un conte de Thomas Mann; és la història d'una dona que té un marit molt intel·ligent, amb un cos tou, poc desitjable i un amant molt beneït amb un cos magnífic; ella els talla els caps i els els intercanvia, de tal manera que l'intel·ligent queda amb el cos magnífic i el beneït amb el cos tou; creu ser feliç, però al cap d'un temps el cos del cap intel·ligent es comença a posar tou i el cos del cap beneït es comença a posar magnífic; la vaig mostrar a Jean Cocteau i va escriure un pròleg, però la pel·lícula es va perdre i no la vaig poder trobar; durava 40 minuts." Quan Jodorowsky va dir això ens va aclarir moltes coses als qui ja havíem sentit parlar lleugerament d'aquest curtmetratge fantasma, titulat una cosa semblant a *Les Têtes Interverties* (és a dir, 'Els Caps Intercanviats'), basat tant en un conte de Mann com en un text clàssic sànscrit i que s'havia perdut per les profunditats de la realitat (fins i tot es parlava de negatius segrestats tot just després de l'estrena, de premis a festivals de cinema amateur, i que era una tal Ruth Michelly qui tal vegada la conservà) i, ves per on, quan l'any 2006 es va presentar a Sitges perquè li feien un homenatge, arriba amb *La Cravate*; ens diu que és la seva primera pel·lícula, l'acaben de trobar a un perdut soterrani a Alemanya, després de gairebé cinquan-

Alejandro
Jodorowsky

ta anys. Personalment, em vaig quedar de pedra, convençut una vegada més que realment la realitat és sempre imprevisible i com que no vaig poder anar a Sitges, no vaig tenir altre remei que esperar: tanmateix, ja feia molts d'anys que esperàvem.

Encara que aquesta vegada no va ser necessari esperar tants d'anys: un any després, tot just el 2007, després de finalitzar les baralles i d'arreglar tots els problemes de tipus legal, la productora ABKCO Films (aquella en què Allen Klein tenia segrestades *El Topo* i *La Montaña Sagrada*) va presentar una completa edició de l'obra jodorowskyana que incloïa, a la fi, aquest petit fantasma primerenc i fonedís, finalitzant així amb totes les especulacions que se n'havien fet al voltant. La pel·lícula es diu efectivament *La Cravate* ('La Corbata', que és un dels elements conductors de la història), té una durada de vint minuts (encara que continua circulant la llegenda que el negatiu original en durava quaranta, i que això que s'ha recuperat només és un resum), és muda (només porta una hipnòtica música d'Edgar Bischoff), s'atribueix la realització a Saul Gilbert, Alexandre Jodorowsky, Ruth Michelly (tots tres hi actuen també, i pel que sembla, Gilbert va fer les tasques de producció i edició, i Michelly les de disseny de vestuari, mentre que va ser Jodorowsky l'encarregat de dirigir); ens conta la història d'un jove enamorat (Jodorowsky) que viu en una colorista ciutat d'edificis de paper i a qui la seva estimada (capritxosa i golafra) li agrada molt el seu

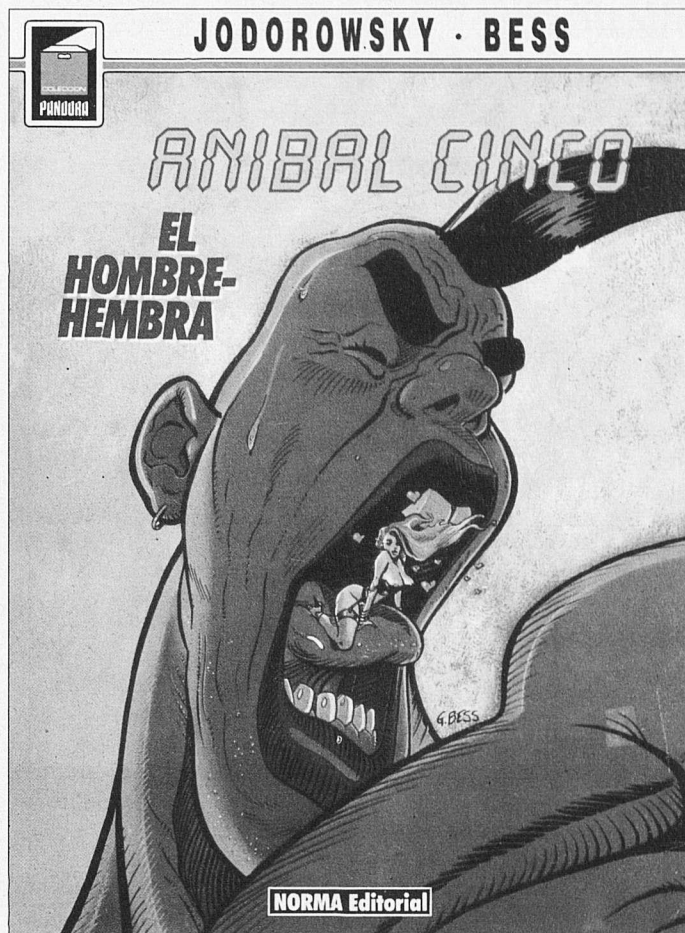
cos, però no així el seu cap, per la qual cosa el jove va a una tenda i comença a provar-se distints caps (cap dels quals no deixa satisfeta la núvia, ni tan sols el d'un gegant forçut amb el qual el jove enamorat es va topar al principi). Quan està tan desesperat que ja només vol suïcidar-se o recuperar el seu cap original, se n'adona que la tenda on es venien els caps està tancada, i comença a cercar-la per tot arreu, fins que la troba a la casa de l'al·lota que l'hi va intercanviar. Allà la recuperarà, i mentre un indigent boig se'n va feliç amb el cap del forçut com a nova joguina, el jove llançarà la seva corbata (símbol d'opressions i anteriors carrers sense sortida) i es quedarà amb l'al·lota, suposem que feliçment.

Segons totes les indicacions, està filmada l'any 1957 (per cert que el negatiu està perfecte, suposo que després d'una contundent restauració), i sense ser una gran obra d'art (hi ha gent que l'ha comparada directament amb *Un Perro Andaluz* Luis Buñuel, 1929, però personalment penso que no hi ha per tant), sí que ofereix força curiositats: una pel·lícula muda era tota una raresa en aquelles dates, i l'intent sincer de filmar un espectacle de mim (amb el rerefons del mestre Marcel Marceau, amb qui Jodorowsky havia començat a estudiar l'any 1954 i per a qui va escriure uns quants números de teatre) funciona perfectament, amb les notes musicals tan ben col·locades o els escenaris de cartó pedra i, sobretot, amb els "efectes especials" tan ben aconseguits i resolts amb una imaginació brillant (és ben difícil fer mitjanament creïble una història així fent servir només moviments de càmera i plans curts amb un bon muntatge). Potser avui dia *La Cravate* només sigui una anècdota curiosa que consistia més en una feina d'equip que no en la mostra d'un talent individual (i després de tot, no hem d'oblidar que Jodorowsky no tornaria al cinema fins més de deu anys després), però realment és una obra ben digna, que ja ens mostra cap a on van les obsessions del seu creador sobre la recerca de la personalitat i la possibilitat de canviar per convertir-se en allò que desitgem, barrejat amb la idea del que realment significa la pròpia identitat; aquesta mateixa idea és la que utilitzarà molts d'anys després a l'episodi número cinc de la sèrie de còmic "La Casta de los Metabarones", anomenat "Cabeza de Hierro, el abuelo", en què un home sense cap es troba un cap sense cos amb qui es fusiona per a la creació d'un nou ésser (per cert que, finalment, l'experiment no arriba a sortir bé del tot, i no per problemes tècnics).

Però la següent passa cap a la formació de la personalitat artística de Jodorowsky no serà el cinema, sinó, com ja hem comentat, un mitjà sempre menyspreat i que a ell li havia servit de fugida i també d'estímul des de la seva primera infantesa i que ho continuarà sent al llarg de tota la seva vida: el còmic. En un altra d'aquestes càbales de la realitat, ens trobem al nostre home instal·lat a Mèxic durant els anys seixanta, moment en què es dedica intensament a la creació teatral (adaptant i escrivint i protagonitzant un seguit d'obres), i on descobrirà una de les facetes que li donarà gran fama en anys

posteriors: la de guionista de còmic. Juntament amb el dibuixant mexicà Manuel Moro, crea, per a l'editorial Novaro, el personatge anomenat Anibal 5, qui, segons sembla, és el primer cyborg (és a dir, una barreja d'home i màquina) de tota la història del còmic: és un personatge amb els trets del famós actor mexicà Jorge Rivero (el qual apareixia físicament a les portades, caracteritzat com el personatge), de tendències ultrasexuals i vivències d'allò més surrealistes i enrevessades (en què es barreja la immortalitat amb el desig, els morts vivents que formen exèrcits per conquerir el món dirigits per dolents amputats que tenen com mascota un goril·la intel·ligent, i fins i tot mòmies romàntiques que copulen amb l'androide protagonista...), la qual cosa, segurament, va fer que la col·lecció tanqués al número 6, encara que hi ha llegendes que asseguren que se'n varen arribar a fer deu números. Són poques les persones que avui dia conserven exemplars originals d'aquesta sèrie, i són menys encara els qui recorden que hi ha una altra sèrie dibuixada també per Manuel Moro, que és una autèntica bogeria i de la qual ni el mateix Jodorowsky en parla mai: es deia "Los Insoportables Borbolla", sembla que només en va arribar a sortir un número, i està protagonitzada per una família en què hi ha un ca dictador anomenat Hitler, un fantasma que dóna consells sobre finances, i una nina que menja metalls, tot narrat per un robot d'estil Lluís XV anomenat Mustio, sempre envoltat de dones. No cal dir que tot això resultava una mica massa modern pel Mèxic de l'època, i que aviat els camins dels còmics de Jodorowsky es varen haver de dirigir cap a llocs més esotèrics i menys eròtico-violents per tal de poder subsistir dintre d'aquella societat.

Encara que, tal com passa sempre amb aquest home, les coses no s'arriben a tancar mai del tot, sempre té una penúltima sorpresa dintre de la màniga, perquè l'any 1990, mentre estava submergit en una de les sèries de còmic més famoses que hagin sortit de la seva ploma, com és "El Lama Blanco" amb el dibuixant Georges Bess, el xilè decideix rescatar dels llimbs "Anibal 5" i tornar a convertir-lo en una estrella de paper i tinta i carn i metall; adapta les primeres històries i deixa que la seva imaginació s'alliberi de totes les censures passades per oferir-nos dos toms ("Diez Mujeres Antes de Morir" i "El Hombre-Hembra", tots dos publicats a Espanya per Norma Editorial i que ens deixen amb ganes de voler-ne més, ja que l'anunciat "La Madre Vientre de Hierro y sus Momias Románticas" no va arribar a aparèixer mai) en què un reforçat Anibal apareix a una jungla sense memòria i per lluitar contra un enemic anomenat Lao Te Kung (que fa feina per a l'organització Interterror), qui per conquerir el món és capaç de robar les cendres de Hitler, Napoleó o Al Capone i així ressuscitar-los perquè li ajudin, mentre Anibal s'encarrega de la Reina Dunia copulant-hi a cor què vols, llançant foc pel penis en el moment de l'orgasme; realment, no es pot demanar més (i aquells que pensen que les pel·lícules de Jodorowsky són el més delirant del món és que no

han arribat a llegir-ne els còmics.) Però encara que el dibuix sigui tan excel·lent com tots els treballs de Bess (a qui les influències de mestres com Jack Kirby han convertit en tot un referent) i que les premisses de Jodorowsky constitueixin una sorpresa darrera l'altra (una Marilyn Monroe gegant amb la qual Anibal està obsessionat, una república formada únicament per dones a l'Antàrtida i anomenada Clitoria, un androide femení que es defensa llançant petons que es mengen els seus enemics, un exèrcit de ietis de l'Himàlaia que són en realitat una raça extraterrestre...), aquesta obra no serà ni molt menys la més rodona (ni tan sols la més famosa, ja que avui dia poca gent la coneix) que Jodorowsky ens oferirà embolicada en les pàgines d'un còmic.

De totes maneres, ja ens trobem les llavors suficients com per començar a entendre aquests camins infinits i saber també cap a on aniran en un futur, que no trigarà massa temps en esclatar davant de la cara de tothom: caps que s'intercanvien, cyborgs obsessionats, explosions i naus espacials impossibles, erotisme, excessos carnals, paradisos planetaris plens de dones voluptuoses i complaents, i una calculada dosi de bogeria barrejada amb un desig de llibertat que només té com a objectiu la creació, pura i dura, tan clara i tan potent que ella mateixa es fagocitarà per tal d'inventar-se una vegada i altra davall formes impossibles d'imaginar. Potser ni Jodorowsky mateix tenia idea de cap a quins espais en blanc l'estaven conduint les seves passes. ■